

Dagboek 11
28 oktober 2018

Het is zondag. We gaan naar de Gethsemané kerk in Prey Chhor, de kerk van Koy.

We worden hartelijk welkom geheten.

Er worden een paar Cambodjaanse liederen gezongen. En dan zingen we zoals gebruikelijk het lied "Tienduizend redenen", tweetalig. De kinderen mogen zingen, altijd heel mooi, al die vrolijke stemmetjes. Daarna zijn de jongeren aan de beurt, en daarna de jonge vrouwen. Tussendoor wordt voor hen gebeden.

Dan is het de beurt aan onze groep. Jan, Gerard en Jan spreken de gemeente achtereenvolgens toe. En dan zingen ook wij met z'n allen een paar liederen: "De kerk van alle tijden" en "Ga met God".

Na de collecte vertelt Koy kort over de geschiedenis van de kerk en dan begint de preek. Die gaat vandaag over Matth. 7:24-27: Deze week zagen we het al, iemands huis was gebouwd op zand, en toen de overstromingen kwamen, kwam het huis scheef te staan. Bouw je huis dus niet op zand, maar op de rots. God is onze rots en ons fundament. Als er problemen zijn in je leven, bouw dan niet op mensen, maar op God. Hij is de weg, de waarheid en het leven. God is groter dan onze problemen.

De hele dienst duurt drie uur. Daarna worden we uitgenodigd om bij Koy en Somena in de keuken te komen eten. Ze heeft weer heerlijk gekookt, samen met nog een paar vrouwen uit de kerk. Na de dienst gaan we het nabijgelegen ziekenhuis bekijken. Voor wie een Nederlands ziekenhuis in gedachten heeft, is het even wennen. Het is heel wat anders dan bij ons. Zo liggen de patiënten op slechts een bamboematje. En hun familie moet zelf zorgen voor eten voor de patiënt.

Dan is het tijd om naar Phnom Penh te gaan. Maar eerst bekijken we nog een brug uit 2017 en bezoeken we een gezondheidskliniekje in Tong Rong, dat dit jaar is gerepareerd. Er kwam een nieuw dak op, en een nieuw plafond binnen in. Het is een belangrijke eerste hulp post in dit gebied. Er vinden veel bevallingen plaats, en ook wordt hier eerste hulp geboden.

Jan spreekt de gemeenteleden toe.

Het healthcenter in Tong Rong dat dit jaar is gerepareerd.

Onderweg naar Phnom Penh bezoeken we nog de spinnenmarkt en kunnen we een vogelspin verorberen als we dapper genoeg zijn. En dat zijn we!
Het is nog anderhalf uur rijden naar Phnom Penh waar we rond 6 uur inchecken in het 9Dragon hotel. Hier zullen we de komende dagen blijven.

Maandag 29 oktober

Vandaag blijven we in de buurt van Phnom Penh. We gaan de Killing Fields bezoeken, de massagraven van Pol Pot. We huren een paar tuk-tuks en rijden in colonne naar Choeng Ek, een kilometer of 15 buiten de drukke stad. Zo op het oog lijkt Choeng Ek een prachtig rustig park, je hoort er vogels fluiten en alles is groen in deze tijd van het jaar. Overal groeien bomen en bloeien bloemen.

Maar we krijgen een audio-toer in het Nederlands en kunnen dus niks verkeerd verstaan. De rauwe werkelijkheid van wat zich hier zo'n 40 jaar geleden heeft afgespeeld komt in alle hevigheid op ons af. Zelfs wij, die hier al meerdere keren zijn geweest zijn, zijn elke keer weer geschokt over de tragedie van het Rode Khmer regime.

Pol Pot, de leider van de Rode Khmer had een grote landbouwstaat voor ogen, waarin iedereen gelijk was, behalve de leiding zelf. Op 17 april 1976 werden alle mensen de stad uitgejaagd onder het mom van mogelijke bombardementen door de Amerikanen. De leugen, dat de mensen na drie dagen terug zouden komen, werd door velen geloofd. Het werden 3 jaar, 8 maanden en 20 dagen. In die periode zijn ruim 2 miljoen mensen omgekomen door honger, zwaar werk, of ze werden vermoord omdat ze bijvoorbeeld een bril droegen of zachte handen hadden. Op gruwelijke wijze werden ze omgebracht en in de massagraven gegooid. Overal in deze tuin zie je de bewijzen er van. Hier en daar steken de kleren en botresten nog uit de grond.

Eén van de massagraven

Enkele uitspraken van de Rode Khmer soldaten:

“Jullie houden is geen aanwinst, jullie verliezen is geen verlies.”

“Het is beter om per ongeluk iemand te doden, dan een vijand te sparen.”

Hele gezinnen werden vermoord, zodat niemand wraak zou kunnen nemen: “Om het gras om te spitten moeten we zelfs de wortels verwijderen.”

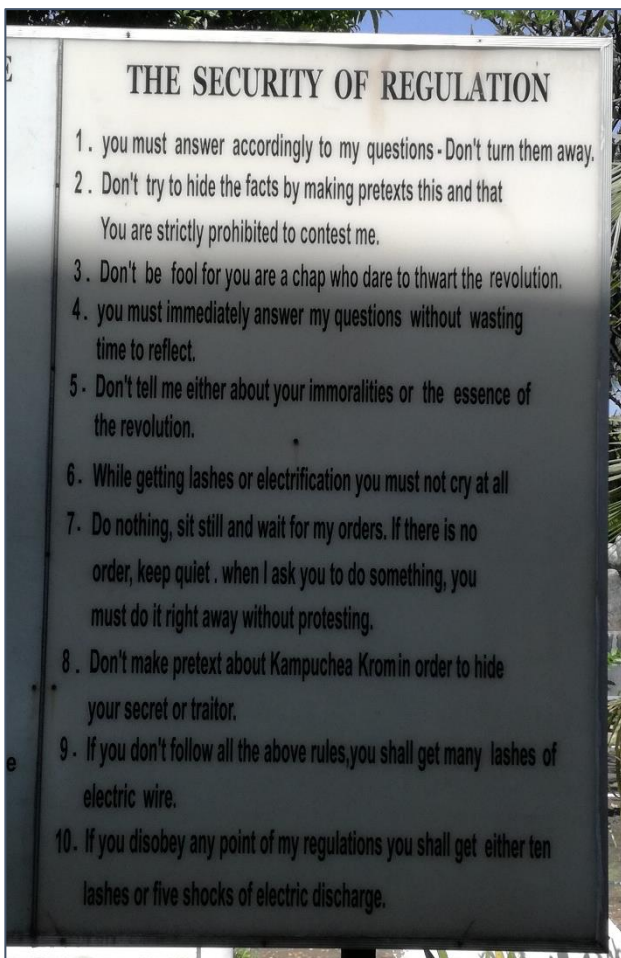
De Killing Tree

Enkele bomen in de tuin vertellen een eigen verhaal. De suikerpalm met zijn kartelachtige takken. Ze werden gebruikt om mensen de keel door te snijden, zodat ze niet langer konden gillen. De Magic Tree, waar een grote luidspreker in werd gehangen om muziek te laten horen, zodat het gegil en geschreeuw van de gevangenen niet werd gehoord door de mensen die in de buurt woonden. En dan de Killing Tree, de boom waar kinderen tegen te pletter werden gegooid onder het oog van hun moeders.

De Magic Tree

Dit verhaal past niet in mijn hoofd. Met geen mogelijkheid kan ik de pijn en gevoelend peilen van moeders die dit hebben moeten aanzien voordat ze zelf werden omgebracht. Het is de hel op aarde.

De kampregels in Tuol Sleng...

En dit is nog maar de helft van het verhaal. Ons tweede bezoek deze dag is het genocide martelcentrum van Pol Pot Tuol Sleng. Hier voerde Duch de scepter. Hij is de enigste die tot nu is veroordeeld in het Rode Khmer Tribunaal. Hij heeft bekend en berouw getoond en is later christen geworden.

In deze voormalige middelbare school speelden zich gruwelijke taferelen af. Iedereen die een gevaar vormde voor de Angkar (de Organisatie) werd hier gemarteld en tot bekentenissen gedwongen. We lopen door de cellen, en zien overall op foto's gezichten in doodsangst ons aanstaren. Veertien lijken die hier werden gevonden tijdens de bevrijding zijn begraven op het terrein.

We zijn allemaal onder de indruk van zoveel gruwelijkheden. In het restaurant Jars of Clay (naar 2 Cor. 4:7, de schat in aarden vaten, dit is een christelijke instelling voor kwetsbare meisjes) gaan we even bijkomen en een hapje eten.

En daarna brengen we een bezoek aan de Russische markt, waar we souvenirs voor thuis kunnen kopen. De tuk-tuks hebben ons de hele dag overall heen gebracht en wachten steeds op ons. Ze brengen ons rond een uur of half 5 weer veilig door de drukke stad naar ons hotel.